Volume II (2016)

M. FINLEY, *Odysseus'un Dünyası*. İstanbul 2014. Alfa Tarih Yayınları, 243 sayfa. Çev. G. E. Durna. ISBN: 9786051069074

Yusuf KILIÇ

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni Y. Kılıç, *Odysseus'un Dünyası*. Yazar: M. Finley. *Libri* II (2016) 443-445.
DOI: 10.20480/lbr.2016035

Geliş Tarihi: 01.09.2016 | Kabul Tarihi: 13.11.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 20.12.2016

URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016035>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

**M. FINLEY, *Odysseus'un Dünyası*. İstanbul 2014. Alfa Tarih Yayınları, 243 sayfa.
Çev. G. E. Durna. ISBN: 9786051069074**

Yusuf KILIÇ*

Odysseus'un Dünyası, değerlendirilen konunun yalnızca arkeoloji yoluyla anlaşılabilceği yanılgısına kapılmadan sade bir üslup ve ölçülü yaklaşımıyla M. I. Finley'in Homeros okurlarına sunduğu önemli bir eserdir. Öykü anlatma sanatında, kurgu, düzen, orantı, vurgu ve duygu önemlidir; zira M. I. Finley'in de her fırsatta altını çizdiği gibi halk ozanlığı ustalık ister, tıpkı Homeros gibi. *Odysseus'un Dünyası Üzerine* (9-12) başlığı altında, Mark V. Doren tarafından yapılan değerlendirme eserin giriş kısmını oluşturmaktadır.

Odysseus'un Dünyası adlı eseri ile yıllardır tartışma konusu olmaya devam eden "Homeros'un destanları Miken dünyasını mı yansıtıyor, yoksa hayal gücünden mi ibaret?", "Aktarmış olduğu dönem kendi yaşadığı dönem koşullarının bir yansıması mı?" ve "Troia'da yapılan kazılar ile bu sorulardan hangisi veya hangileri çözüme kavuştu?" gibi sorulara yanıt arayan yazar 1954 yılında kitabının ilk baskısını yayımlamıştır. On iki yıl sonra elde edilen tarihi, filolojik ve arkeolojik yeni veriler ışığında konuyu tekrar ele alarak içerikten ziyade bazı bölümleri düzenlemeye başlamış, 1975 yılındaki ikinci baskısıyla da eser son halini almıştır. Eserin Türkçe'ye çevirisi ise Öğr. Gör. Dr. Gül E. Durna tarafından yapılmıştır.

Elde edilen yeni bulgular, teknik noktalar ve araştırma prensiplerinden bahsedilen *Önsöz* (13-16) kısmından sonra eser, *Odysseus'un dünyasını farklı açılardan değerlendiren beş bölüme ayrılmaktadır*. *Homeros ve Yunanlar* (17-30) olarak adlandırılan birinci bölümde, Homeros'un Hellen dünyasında ve Avrupa kültüründeki yerine ve diğer antik yazarlar için değerine değinilmektedir. Platon'un "*Homeros'un eserleri takip edilerek tüm hayatın belirli bir düzene oturtulabileceği*" söylemine göndermede bulunan yazar, Homeros'u sadece ozan olarak değil, aynı zamanda Hellen milliyetçiliğinin sembolü, erken Hellen tarihi üzerine güvenilir bir kaynak ve Hellen *pantheon*'unun oluşumunda önemli bir figür olarak da görür. Bu bölümde yazarın vurguladığı en önemli husus, *Avrupa tarihinin Hellenler ile başladığı doğrudur; Hellen tarihinin de Odysseus'un dünyasıyla başladığının bir o kadar doğru olduğu* ifadesidir.

Kitabın ikinci bölümünü oluşturan *Halk Ozanları ve Kahramanlar* (31-62) başlığı altında; Homeros'un eserlerinde kullandığı anlatım biçimi, eleştirmenler tarafından diğer ozanlarla karşılaştırılması ve yazar tarafından bu eserlerin nasıl, nerede ve ne için okunduğu gibi farklı konulara değinilmektedir. Ayrıca Homeros destanlarında yer alan kahramanların amacı onur ve erdemden ibaretken yazar, bir tarihçi olarak, bu şiirlerde sosyal ve tarihi gerçeklerle ilgili bir şey olup olmadığını ve Odysseus'un dünyasının ne kadarının ozanın zihninde olduğu, ne kadarının ise dışarı-

* MA., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Konya. yusuffkilicc@gmail.com

dan elde edildiğini sorgulamaktadır.

Servet ve Emek (63-92) başlığı altında değerlendirilen üçüncü bölümde yaşamın, otoriter tarzda yönetimi sağlanan *oikos* etrafında döndüğü aktarılmaktadır. Bu bağlamda, *oikos*'un sadece bir ev ya da aileden ibaret olmayıp, aynı çatı altında yaşayan tüm bireyler ve mal varlığını kapsadığı vurgulanmaktadır. Buna ek olarak, bu dünyadaki yaşamın bağlı olduğu kıstaslar; erkek-kadın, alt tabaka-üst tabaka ve tanrılar özelinde ayrıntılı bir şekilde aktarılmaktadır.

Dördüncü bölüm olan *Ev Halkı, Akraba ve Toplum* (93-136) başlığı altında toplum yapısından ve bu yapı içerisinde akrabalık bağının öneminden bahsedilmektedir. Yazarın analizleri sonucu olarak, bireyin işini ve servetini belirleyen unsurun yetenek, istek ve girişimleri ile değil; dâhil olduğu sosyal gruba göre belirlendiği; hayatın değerinin birbirini bütünleyen üç sosyal birimle (*oikos*, sülale ve sınıf) tanımlandığı ve sosyal, siyasal-dini uygulamalara dair tüm sorunların da bu üçgen çerçevesinde çözüldüğü aktarılmaktadır. Ayrıca, akrabalık bağından başka konuk-dostluğu diye bir kavramın varlığından da bahsedilmektedir ki, bu kavramın dönem koşullarını kavramak için oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Eserin beşinci ve son bölümü *Ahlak ve Değerler* (137-181) başlığı altında, ahlak sahibi olma hakkı bulunan soylular sınıfı ve bu üst sınıfın kendi içerisindeki sorunları çözme şekilleri açıklanmaktadır. Ahlak ve erdemden bahsedilirken aristokrat sınıfın yanında tanrılar da ele alınmakta, bu kapsamda Homeros'un tanrıları insan gibi betimlese de ölümlü-ölümsüz arasındaki çizgiyi hiç kaybetmemiş olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu çizginin izleri Odysseus'un soylu sınıfa ve halka davranışındaki farklılıkta görülmektedir.

Bu bölümle kitabın temel kurgusu tamamlanmış olmakla birlikte sonradan esere bazı eklemeler yapılmıştır. *Odysseus'un Dünyası* birçok anlaşmazlığı da ortaya çıkartmıştır. Bu nedenle, M. I. Finley yirmi yıl sonra kitabının bulunduğu yeri sorgulamak gibi bir ihtiyaç hissetmiş ve eserine *Odysseus'un Dünyasına Yeni Bir Yolculuk* (183-206) adı altında bir ekleme yapmıştır. Burada Homeros şiirlerini dil, üslup, üretilmiş nesneler, anlatım, kurumlar ve değerler gibi birçok katedride, bir tarihçi gözüyle özenle ele almaktadır. Geçen süreçte yapılan olumsuz saptamalardan sonra Odysseus'un dünyasını Karanlık Çağ'ın başlarına tarihlemesinin dayanakları olup olmadığını ise dört bölümde açıklamaktadır. Kitabın ilk basımına yönelik eleştirilere cevap olarak da değerlendirilebilecek olan bu bölümde armağanlar, konut mimarisi, ticaretteki Fenike tekeli ve ölümlerin yakılması âdeti gibi arkeolojik veriler kullanarak açıklama yapılmaktadır. Diğer ekte ise M. I. Finley, *Bir Yüzyıl Sonra Schliemann'ın Troia'sı* (207-229) başlığı altında, Schliemann'ın ve ardıllarının Troia'da yaptığı kazı çalışmaları, elde ettikleri somut veriler ve bu verilerin yorumlanması, Schliemann'ın gözünde Homeros şiirlerinin değeri gibi konuları en ince detayına kadar analiz ederek olumlu ve olumsuz eleştirilerini aktarmaktadır.

Kitabın sonunda *Kaynakçaya Dair* (231-238) başlığı altında, kitapta ele alınan konuları ve farklı yorumları daha geniş kapsamlı olarak okuyuculara aktarmak amaçlanmaktadır. Burada *Homeros ve Sözlü Şiir Sanatı; Homeros, Troia Savaşı ve Arkeoloji; Kurumlar* ile *Ahlak ve Değerler* olmak üzere kullanılan kaynaklar dört başlık altında sınıflandırılarak verilmektedir. *Sonsöz* (239) başlığı altında kullanılan kaynaklardan kısaca bahsedilmekte ve hazırlanan *Dizin* (241-243) bölümü ile eser sona ermektedir.

Son derece özenli bir çalışmanın ürünü olan bu eser 1975 yılındaki ikinci baskısıyla son halini almıştır. İlk basımı üzerinden 60 yıllık bir süre geçmesine rağmen halen başucu kitabı olarak kabul edilmekte olan bu çalışma önemini korumaktadır. Diğer yandan, M. I. Finley'in tarihi, ar-

keolojik ve filolojik bulguları değerlendirerek öne sürdüğü tezler halen geçerliliğini korumaktadır. Klasik olarak tanımlayabileceğimiz eser, kapsamlı değerlendirme bölümleriyle uzmanlar için vazgeçilmez bir kaynaktır. Sonuç olarak, açıklayıcı-bilgilendirici notlar ile ve sade bir dil kullanılarak kaleme alınmış bu çalışma, döneme ilgi duyan meraklılara hitap eden temel bir başvuru kaynağı olarak kendine yer edinmektedir.